

Handläggare
Gustav Fors
Telefon: 08-50828332**Till**
Kulturnämnden

Remiss av Betänkandet - Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61)

Kontorsyttrande över remiss från kommunstyrelsen

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till remitterat ärendet Betänkandet - Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) (Dnr KS 2025/837) till Stadsarkivet.

Utredningen av Sveriges internationella adoptionsverksamhet är omfattande och behandlar många olika aspekter av adoptionsverksamheten. Bland de viktigaste förslagen i utredningen finns förslagen om att den internationella adoptionsförmedlingen till Sverige ska avvecklas och att ett nationellt resurscentrum för adoptionsfrågor ska inrättas. Stadsarkivet berörs främst av kapitel 9 om adoptionsspecifikt stöd och då särskilt avsnitt 9.10 om vägledning till arkivsökning.

Utredningen konstaterar att det idag är svårt för personer som adopterats internationellt att hitta handlingar som rör adoptionen. Adoptionshandlingar förvaras vid olika arkiv och det saknas tydlig information och vägledning om var den adopterade kan finna handlingarna. En del handlingar förvaras även av privatpersoner som förmedlat adoptioner vilket gör att den adopterade inte kan ta del av handlingarna.

För att underlätta för adopterade att finna handlingar rörande sin adoption föreslår utredningen tre åtgärder:

- Adoptionshandlingar bör i högra grad än i dag förvaras samlat.
- Det nationella resurscentrum som föreslås inrättas bör i samarbete med Riksarkivet, kommunala arkiv och tingsrättsarkiv utveckla en vägledning för hur adopterade enklare kan finna sina adoptionshandlingar.

- Privatpersoner som förvarar handlingar från adoptionsförmedling uppmanas överlämna dessa till Riksarkivet.

Bakgrund

Utredningen Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt tillsattes av regeringen i oktober 2021 efter ett enigt tillkännagivande i riksdagen. Bakgrunden var de uppgifter om oegentligheter och brister i den internationella adoptionsverksamheten som hade framkommit både internationellt och i Sverige.

Utredningen omfattar perioden från mitten av 1900-talet till nutid och avser alla former av adoptionsförmedling som finns och har funnits inklusive olika former av privat och enskild adoption där ingen egentlig förmedling sker.

Utredningen har inhämtat uppgifter och yttranden från bland annat adopterade, adoptivföräldrar, statliga myndigheter, kommuner, regioner, auktoriserade organisationer och intresseföreningar. Däribland har även uppgifter från Stadsarkivet inhämtats.

De viktigaste förslagen i utredningen är att adopterade personer och deras familjer ska få en offentlig ursäkt, att ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor ska inrättas, att adopterade personer ska ha rätt till ekonomiskt bidrag för att resa till ursprungslandet, att förmedlingsverksamheten för internationella adoptioner ska avvecklas och att adoption över landsgränser ska vara tillåtet om det finns en personlig relation mellan sökanden och barnet.

Den del av utredningen som främst berör Stadsarkivet gäller adopterades rätt och möjligheter att söka sitt ursprung i de handlingar som uppkommit i samband med adoptionen. Det konstateras att många adopterade personer har svårt att hitta och få tillgång till sina adoptionshandlingar i dag. De behöver vända sig till flera olika arkiv för att ta del av handlingarna, såväl till arkivmyndigheter som Riksarkivet, kommunarkiv och domstolsarkiv som till andra myndigheter och adoptionsorganisationer för att få en samlad bild av vilken dokumentation som finns bevarade rörande adoptionen.

Med anledning av detta har många av de enskilda som intervjuats under utredningen ansett att de adoptionsakter som idag förvaras av adoptionsförmedlingen istället bör förvaras i ett statligt arkiv då de känner en osäkerhet kring om adoptionsförmedlingen lämnar ut alla handlingar vid en begäran. I ett gemensamt ställningstagande har

flera svenska föreningar och nätverk för adopterade framfört till riksdagen att adopterade personer i dag är utlämnade åt adoptionsorganisationers och privatpersoners godtyckliga val av vad som ska sparas, slängas, delges eller undanhållas. De anser att adopterade personers adoptionsakter bör förvaras i ett samlat statligt arkiv, förslagsvis Riksarkivet. Även den största förmedlaren av internationella adoptioner, Adoptionscentrum, anser att adoptionshandlingar bör förvaras på Riksarkivet och att det då är viktigt att även dokumentation om enskilda adoptionsorganisationers förmedlingsverksamhet bevaras eftersom det ger värdefull information om hur verksamheten bedrevs.

Utredningen bedömer att det skulle krävas mycket stora resurser att samla alla handlingar rörande adoptioner, inklusive de som förvaras av kommunala arkiv och domstolsarkiv, på Riksarkivet. Det skulle även strida mot de gängse principer för arkivering som finns i såväl Sverige som internationellt. Utredningen förslår istället att de handlingar som idag förvaras vid Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds (MFoF) arkiv i enlighet med 8 b § Lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) istället ska förvaras av Riksarkivet och att de akter som ska överlämnas när förmedlingsorganisationerna avslutat sin verksamhet överlämnas till Riksarkivet.

Då adoptionshandlingarna enligt utredningen fortsatt kommer att finnas på flera olika arkiv ska det resurscentrum för adoptionsfrågor som föreslås inrättas tillsammans med Riksarkivet och andra arkiv ta fram vägledningar för hur adopterade personer kan ta del av den dokumentation som finns om deras adoption.

Privatpersoner som varit delaktiga i att förmedla barn för adoption kan ha privata arkiv med uppgifter om de adoptioner de förmedlat. Eftersom denna dokumentation inte omfattas av 8 c § LIA finns det ingen skyldighet för dessa privatpersoner att lämna ut kopior på dessa dokument. Tidigare försök att få dessa privatpersoner att överlämna sina handlingar till Riksarkivet har inte varit framgångsrika. Utredningen konstaterar att det inte går att tvinga dessa personer att överlämna handlingarna till Riksarkivet men riktar en stark uppmaning till dessa att göra detta.

Ärendet

Stadsarkivet har fått möjlighet att yttra sig över remissen av en statlig utredning av Sveriges internationella adoptionsverksamhet, SOU 2025:61.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av funktionen ledningsstöd vid Stockholms stadsarkiv. Stadsarkivet besvarar de delar av remissen som rör arkivfrågor i egenskap av arkivmyndighet för Stockholms stad. Övriga remissinstanser är socialnämnden samt stadsledningskontoret i Stockholms stad.

Förvaltningens synpunkter

Stadsarkivet ser över lag positivt på de föreslagna åtgärderna för att underlätta för enskilda adopterade att ta del av handlingar rörande sin adoption.

I likhet med utredningen anser Stadsarkivet att det skulle vara mycket resurskrävande om de handlingar rörande internationella adoptioner som finns arkiverade hos Stadsarkivet skulle överföras till Riksarkivet. Då handlingar rörande internationella adoptioner förvaras i de enskilda personernas socialtjänstakter och det i regel saknas andra sökvägar och register till dessa än den enskilda personens uppgifter skulle det i praktiken vara omöjligt att sammanställa alla handlingar gällande internationella adoptioner som förvaras av Stadsarkivet då det skulle krävas att alla arkiverade socialtjänstakter genomsöks manuellt. Stadsarkivet ser därför positivt på förslaget att adoptionshandlingar i kommunala arkiv blir kvar där.

Gällande förslaget om överförandet av adoptionshandlingar som förvaras av MFoF och de akter som kommer att avslutas av Adoptionscentrum till Riksarkivet ser Stadsarkivet positivt på detta då det kommer att underlätta för den enskilda att ta del av handlingarna. En fråga som uppkommer i samband med förslaget om överlämnande av adoptionshandlingar till Riksarkivet är frågan om sekretess. De handlingar som ska överlämnas från MFoF kommer även fortsatt att omfattas av sekretess enligt 26 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL) vilket följer av 11 kap. 6 § OSL. Men om handlingar överförs direkt till Riksarkivet i egenskap av arkivmyndighet från Adoptionscentrum överförs ingen sekretess då Adoptionscentrum inte är en myndighet. Stadsarkivet vill lyfta att frågan om sekretess behöver omhändertas och antingen lösas genom ny lagstiftning eller att överlämnandet av handlingar från Adoptionscentrum till Riksarkivet går via MFoF.

Eftersom även dokumentation rörande själva verksamheten ska överlämnas vill Stadsarkivet belysa att handlingar från Adoptionscentrum i dagsläget även förvaras av andra arkiv. Stadsarkivet förvarar exempelvis ett antal handlingar från Adoptionscentrum Stockholm norr vilka överlämnats till Stadsarkivet som en donation. Handlingarna innehåller inga adoptionsakter men dock dokumentation avseende föreningens verksamhet. Om avsikten är att även den typen av information ska samlas hos Riksarkivet behöver det förtydligas att även handlingar från Adoptionscentrums verksamhet som förvaras av andra instanser än MFoF och Adoptionscentrum själva omfattas av förslaget, samt hur ett överlämnande av handlingarna ska ske.

Stadsarkivet ser positivt på förslaget att det föreslagna resurscentrumet för adoptionsfrågor ska ta fram en vägledning för hur enskilda kan finna sina adoptionshandlingar. Vid framtagandet av en sådan vägledning är det dock viktigt att olika arkivinstitanser, så som stora och mindre kommunarkiv, regionarkiv och domstolsarkiv, är representerade så att vägledningen ger en rättvisande och komplett bild av hur den enskilde ska gå till väga för att finna den dokumentation som eftersöks.

Lennart Ploom
Stadsarkivarie
Stockholms stadsarkiv

Bilagor

1. Remissbrev Dnr KS 2025/837
2. Betänkandet - Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) vol 1
3. Betänkandet - Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) vol 2

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lennart Ploom, Stadsarkivarie	2025-08-25